

Putem spune, pe drept cuvânt, că muzeele sătești reprezintă un fenomen muzeistic al timpului nostru.

Mici colecții, de obicei școlare, s-au format și mai de mult în mediul rural, dar în ultimii ani constatăm un avânt deosebit în crearea și dezvoltarea acestor muzee, uneori destul de mari și cu colecții valoroase, egale cu ale unor muzee orășenești sau chiar depășindu-le (vezi de pildă Muzeul etnografic din Râșinari — Sibiu, întemeiat încă din secolul trecut, Muzeul etnografic din Lupșa — Cluj, Muzeul de artă Topalu, Muzeul de științele naturii din Tinca — Bihor).

Ținem să precizăm din capul locului că una din caracteristicile cele mai importante ale acestor muzee este faptul că s-au născut în întregime din donații și din pasiunea unor localnici, care au urmărit să salveze și în satul lor mărturii importante ale trecutului sau creații de seamă ale înaintașilor.

Asistăm la o acțiune vie, în plin mers, ireversibilă, pe care însă avem datoria s-o călăuzim pe drumul cel bun, pentru ca noile instituții muzeale să-și justifice cu adevărat menirea științifică și cultural-educativă.

Tocmai de aceea, nu sîntem de acord cu vandalismul, deghizat în cercetare științifică, al unor profesori care, fără nici o pregătire arheologică, merg cu copiii și fac săpături, provocând distrugerea unor straturi sau chiar a unor stațiuni întregi. Alceva este achiziționarea de obiecte și depistarea lor, salvîndu-le de la piere, și alta este „răscolirea după comori”, soldată de multe ori cu colecții strict personale.

La fel, îngrămădirea de obiecte în încăperi insalubre, fără condiții bune de conservare, nu face altceva decît să dăuneze obiectelor, care stăteau oricum mai bine la proprietarii lor.

Considerăm, de asemenea, înființarea unui muzeu sătesc nu ca o datorie impusă, o sarcină care trebuie neapărat îndeplinită, în întrecere cu alte județe, așa cum a fost prost înțeleasă și pusă în practică în unele cazuri, ci decurgînd dintr-o realitate — prezența unei colecții de istorie, științele naturii, artă, deja constituită, sau a unor stațiuni arheologice, a unor valori etnografice etc. Muzeografia este o știință care necesită studii teoretice și practică muzeală, deci nu se poate ca dintr-o dată oricine să se considere muzeograf și să procedeze ca atare. Din acest punct de vedere, sînt de condamnat acțiunile unor comitete județene de cultură și artă care, nefăcînd apel la specialiștii muzeelor locale și în mod nejustificat de nici unul din criteriile de mai sus, au trecut la înființarea de muzee sătești, scotîndu-le ca o înfăptuire ușoară cu care să-și poată acoperi alte lipsuri. În multe sate, muzeografi veniți după achiziții, au fost împiedicați de organele locale să le facă, sub motivul că au sarcina, dată de Comitetul județean, ca să deschidă un muzeu sătesc (jud. Iași).

Pentru a dezbate aceste probleme într-un mod fructuos*, „Revista muzeelor” a inițiat o masă rotundă împreună cu Muzeul județean Brașov, muzeu care a participat la toate acțiunile legate de înființarea muzeelor sătești din județ, în strînsă colaborare cu Comitetul de cultură și artă local, obținîndu-se astfel rezultate meritorii.

Au participat: colectivul științific al muzeului și al secțiilor județene, reprezentanți ai Comitetului de Stat pentru Cultură și Artă și ai Comitetului județean, din partea „Revistei muzeelor”, membri ai corpului didactic și responsabili ai muzeelor sătești.

Discuția a decurs firesc, fiecare vorbitor expunîndu-și punctul de vedere argumentat, cu date de cele mai multe ori bazate pe participarea sa directă în acest domeniu.

Prima problemă care a intrat în discuție a fost aceea a lipsei unei legislații a muzeelor, a unui statut juridic, cu clauze referitoare și la muzeele sătești, care să le reglementeze normele de înființare, funcționare etc. (Ion Ghiran, președintele Comitetului județean pentru cultură și artă Brașov, Paraschiva Pojar, inspector general C.S.C.A., Dan Mihăilescu, inspector muzeu la Comitetul județean). De asemenea, trebuie precizat titlul de: muzeu, colecție sau punct muzeistic sătesc, muzeu școlar, termeni legați de importanța colecției respective, de rolul muzeistic îndeplinit etc. (Lucian Roșu, Ion Ghiran).

Exprimînd mai pe larg punctul de vedere al Comitetului județean Brașov, de care se va ține seama mai ales de acum înainte în activitatea muzeală sătească, Dan Mihăilescu a subliniat obligativitatea existenței unei colecții, a unui nucleu muzeal de la care să se treacă la înființarea unui muzeu sătesc și nu invers. Ca exemple pozitive pot fi socotite: Muzeul etnografic sătesc din Mateiaș, unde l. Iosif, cadru didactic din comună, a început să colecționeze obiecte încă din 1934, primind și numeroase donații, în vederea deschiderii muzeului; Muzeul arheologic din Rotbav, care a pornit de la colecția strînsă de soții Croitoru încă de acum 15 ani.

De asemenea, D. Mihăilescu a opinat pentru organizarea unor muzee sătești concentrate pe zone, deci 2—3 pe județ, nu în număr foarte mare, cu colecții mici, greu de supravegheat și ajutat.

Muzeul județean are datoria să indrume, împreună cu Comitetul, activitatea celor care au în grijă aceste colecții, respectiv posesorii lor inițiali sau directorii de cămine culturale, de obicei însă, în majoritatea cazurilor, aceștia fiind cadrele didactice din comună. Și aici, în reglementarea unor funcții, atribuții etc., ar trebui să existe o colaborare între Ministerul Învățămîntului și

* De la simpla prezentare la luarea de poziție pro- sau contra, se publică din ce în ce mai multe materiale referitoare la muzeele sătești, ceea ce indică tocmai necesitatea clarificării aspectelor fundamentale ale acestor noi unități muzeale.

C.S.C.A. În momentul de față, Ministerul Învățământului nu cunoaște aproape nimic din aceste acțiuni și nu participă în nici un fel, nici măcar în ceea ce privește muzeele școlare (P. Pojar). În comune, nu se face apel și la alți intelectuali, care cunosc bine specificul local, au uneori colecții de valoare și au donat în foarte multe cazuri obiecte și chiar colecții sau clădiri, ca în jud. Sibiu (V. Bușilă).

Deschiderea muzeelor sătești va trebui să fie prevăzută din vreme în planul muzeului județean, susținută și material — în special din punct de vedere administrativ, mai ales că donațiile se fac tot mai rar, deci vor fi necesare și unele achiziții de completare, cu plată (I. Iosif, Muzeul din Mateiaș, Mircea Băltescu, directorul Muzeului județean Brașov).

Pentru muzeu ar putea fi aleasă și chiar achiziționată o construcție — monument istoric sau de arhitectură populară, o casă memorială, ceea ce ar duce și la salvarea și conservarea clădirilor de valoare (Constantin Popescu, Muzeul din Făgăraș, Lucian Roșu, Mariana Marcu, Muzeul județean Brașov). În tot cazul, se va avea în vedere salubritatea clădirii și a mediului de expunere și depozitare, asigurarea condițiilor bune de conservare trebuind să fie, de fapt, una din premisele obligatorii ale înființării unui muzeu sătesc (L. Roșu, D. Mihăilescu).

Tot cu sprijinul muzeului județean, în laboratorul acestuia se vor întregi vase, restaura obiecte, putînd fi apoi expuse în muzeu, așa cum a procedat Muzeul din Brașov cu Rotbavul (M. Marcu).

Pe lângă problema restaurării și conservării obiectelor s-a dezbătut o altă componentă a activității muzeale, evidența științifică. Prin întocmirea inventarelor de obiecte, a fișelor cu date complete, însoțite de fotografii, desene etc., sub îndrumarea colectivului de specialiști ai muzeului, acest patrimoniu intră în circuitul studiului științific, putînd fi valorificat în diferite domenii (Mircea Băltescu, L. Roșu).

Un aspect care a suscitat multe intervenții a fost acela al rolului muzeului sătesc în cadrul comunității pe care trebuie s-o deservească — după termenul folosit în cazul muzeelor americane, unde a devenit o realitate concretă.

Ca activitate cultural-educativă se poate vorbi de o eficiență sigură în cadrul procesului de învățămînt: de la antrenarea elevilor la efectuarea de perieghete pentru descoperit — nu scormonit. — stațiuni arheologice, prin adunarea de cioburi, sîcxiuri etc., la colecționarea de plante, insecte, minereuri locale, depistarea de obiecte etnografice etc.,

la ținerea unor lecții în muzeu sau vizitarea cu explicații amănunțite, exemplificări la o temă etc. (I. Croitoru, Muzeul arheologic din Rotbav, Nicolae Frunteș, Muzeul din Șirnea, I. Iosif).

Locuitorii, vizitînd muzeul lor, află o serie de lucruri noi, se deprind să prețuiască realizările importante ale trecutului și mai ales, obișnuindu-se cu vizitele la muzeu, și le vor extinde și la muzeele din alte centre (V. Bușilă). Destul de puțin încă, apar totuși și vizitatorii străini, pentru care aceste muzee prezintă interes prin oglindirea specificului local (N. Frunteș).

Pentru cercetători, muzeele sătești sînt o mină de informații utile, uneori unice, stimulînd însă și pe plan local o serie de cercetări fructuoase, ca apariția de studii monografice ale comunei etc. („Monografia comunei Rotbav” de I. Croitoru).

Se poate astfel ajunge la o valorificare științifico-educativă a elementelor de istorie și cultură locală — simpozioane legate de evenimente importante, ilustrate în muzeu sau cu referință la zonă, privitoare la scriitori, oameni iluștri (case memoriale), o întocmire a evidenței monumentelor de arhitectură populară, laică sau religioasă, a rezervațiilor naturale, luîndu-se măsuri de ocrotire a lor și de punere în valoare etc. (N. Frunteș, M. Băltescu, V. Bușilă).

Pentru păstrarea și valorificarea tradițiilor de folclor, artă populară, meșteșuguri, se pot lua unele inițiative ca: seri muzeale, conferințe, exemplificări muzicale, filme, realizate cu concursul muzeului (ca „Podoaba capului la Mateiaș”); imprimări de muzică populară, folclor — poezii, orații de nuntă etc., difuzate în muzeu (N. Frunteș, I. Iosif); organizarea unor cercuri de artă populară, ale căror realizări, îndrumate de specialiști în spiritul valorificării vechilor tradiții, să fie expuse sau chiar vîndute de muzee (C. Trocan, U’CECOM Brașov, Titus Hașdeu, directorul Muzeului Bran, Olivia Moraru șefa secției etnografie Brașov, C. Popescu, I. Iosif).

*

Socotim că dezbateră de la Brașov a constituit o inițiativă interesantă, cu bune rezultate, și care poate fi extinsă și la alte județe. Timpul s-a dovedit prea limitat pentru expunerea tuturor punctelor de vedere și a sugestiilor, interlocutorii noștri avînd încă multe lucruri pozitive de comunicat, sau de clarificat. În cele de mai sus am punctat doar discuțiile purtate, urmînd ca să publicăm unele materiale mai ample, pe aceeași temă a muzeelor sătești, în paginile revistei noastre.

V. BUȘILĂ

„EXPOZIȚIA ACHIZIȚIILOR” LA MUZEUL DE ARTĂ DIN CLUJ

În decursul celor nouăsprezece ani de existență, Muzeul de artă din Cluj a achiziționat valoroase obiecte de artă românească și străină, care au îmbogățit și improspătat expoziția de bază; de asemenea ele au constituit obiectul unor cercetări și publicații muzeistice, printre care se înscrie

elaborarea și tipărirea catalogului, cuprinzînd lucrări de pictură și sculptură, românească și străină, achiziționate între anii 1952 și 1967.

Pe baza unei selecții riguroase, s-a organizat în august 1970 „Expoziția achizițiilor”, cu scopul de a face cunoscute iubitorilor de artă valorile acumu-